

Struven jäljillä – vaeltaen Stuorrahanoaiville

Irmeli Wahlgren ja Maija-Liisa Seppälä

Irmeli Wahlgren

Vanhaa keinoa ja polkutietä Lavivaaran ja Syväjärven välillä.

Vaelsimme – maanmittari ja maantieteilijä – viime syyskuussa Stuorrahanoaiville, jonka huipulla sijaitsee Struven ketjun Suomen pisteistä pohjoisin.

LAPINVAELLUS VOI OLLA MAANMITTARILLE myös ammatillisesti mielenkiintoinen. Vaelluksella voi nähdä ja kokea palasia maanmittauksen historiasta. Vaelsimme – maanmittari ja maantieteilijä – viime syyskuussa Stuorrahanoaiville, jonka huipulla sijaitsee Struven ketjun Suomen pisteistä pohjoisin. Kuljimme sinne jalkaisin kuten Struven ketjun mittajaat aikoinaan 160 vuotta sitten. Samalla ”kävimme” valtakunnanrajaa Suomen ja Norjan välillä.

Stuorrahanoaivin mittauspisteelle ei pääse tietä pitkin, joten valitsimme sen syksyisen Lapin vaelluksemme pääkohteeksi. Varasimme vaellukseen aikaa runsaan viikon. Lähdimme matkaan Kaaresuvannosta ja vaelluksemme päättyi Kautokeino–Enontekiö-tielle. Kävelymatkaa kertyi kaikkiaan noin 80 km.

Stuorrahanoaivi sijaitsee Tarvantovaaran erämaa-alueella, joka on yksi Suomen vähiten tunnetuista ja kuljetuista erämaa-alueista. Mekään emme matkallamme runsaan viikon aikana tavanneet muita vaeltajia, vain joitakin kalastus- tai metsästysreissulla olleita miehiä ja pari rajavartijaa, lisäksi näimme kauempaa pari mönkijää. Sen sijaan sopuleita oli paljon liikkeellä, osa kuolleina mönkijän alle jääneinä tai eläinten saaliina.

Vaellusreittimme Kaaresuvannosta Kautokeino–Enontekiö-tielle ja sen maanmittaukseen liittyviä kohteita: Struven ketjun piste Stuorrahanoaivi ja Suomen ja Norjan välisen valtakunnanrajan rajapyykkejä.

© Karttokeskus Oy, Lupa 19164/11

KAARESUVANNOSTA NORJAN RAJALLE

Kaaresuvannostakuljimme pohjoista kohti vanhaa keinoa, perinteistä kulkureittiä Kaaresuvannon ja Norjan Kautokeinin välillä. Alkumatkasta kuljimme polkutietä, joka on ollut vanhastaan tiehallinnon ylläpitämä jalan tai ratsuin kuljettava yleinen tie. Käytännössä polkutie on nykyään mönkijäura, jonka varrella on kilometritolpat Syväjärvelle asti. Syväjärveltä reittimme jatkui Härkäjärvelle Norjan rajalle. Reitti oli enimmäkseen helppokulkuista maastoa, hiekkapohjaista mönkijäuraa. Rajan tuntumassa oli myös hankalammin ylittettävää suota. Rajalla on rajapyykki vuodelta 1950. Myöhemmin matkallamme tutustuimme viiteen muuhun rajapyykkiin, jotka olivat vuosilta 1765, 1925 ja 1950.

RAJAA SEURAILLEN KOHTI STUORRAHANOAVIA

Norjan rajalle saavuttuamme jatkoimme matkaa rajan suunnassa itään. Valtakunnanrajaa myötäilee poroaita, joka ei kuitenkaan kulje rajalla, vaan matkamme aikana se näytti sijaitsevan enimmäkseen Norjan puolella. Poroaidan läpi on vaikea päästä muuten kuin porttien kautta. Poronvasa voi kuitenkin mahtua pienestäkin raosta. Niinpä näimmekin poronvasan joutuneen toiselle (Norjan) puolelle poroaitaa kuin emonsa, ja molemmat olivat hädissään. Vasaa ehkä houkutteli Norjan puolelle jäkälä, jota siellä on silmännähdessä huomattavasti enemmän kuin Suomen puolella. Kerroimme vasasta myöhemmin poromiehelle, joka lupasi käydä hakemassa sen.

Pystyimme teltan Stuurrahanonoin pohjoispuolella sijaitsevan pienen järven rannalle, jonka keskeltä raja kulkee. Sää ei meitä suosinut, joten saavuimme vesisateessa ja pilven sisällä tunturin huipulle. Huipulla sijaitsee Unescon maailmanperintökohteeksi

VALTAKUNNANRAJA SUOMEN JA NORJAN VÄLILLÄ

Vuonna 1738 aloitettiin selvittelyt Ruotsi-Suomen ja Tanska-Norjan välistä rajankäyntiä varten. Loppuneuvottelut käytiin Strömstadissa, ja siellä vuonna 1751 tehdyn sopimuksen perusteella suoritettiin rajankäynti Suomea koskevilla rajaosilla vuosina 1764–1765. Raja seurasi Köli-vuoristoa Haltille asti ja sieltä vedenjakajaa itään Peltotunturille, mistä raja jatkui Kietsimä- ja Inarijokea ja Tenoa pitkin ja sitten maalla Golmmesoaville Näätämön ja Pulmangin puoliväliin. Strömstadin sopimuksen mukaan raja on avattava ja pyykkit korjattava joka 10. vuosi. Seuraavat rajankäynnit suoritettiin kuitenkin vasta 1826–1827 ja 1846. Vuonna 1846 sovittiin, että rajat käydään joka 25. vuosi. Tämän mukaan suoritettiin rajankäynnit vuosina 1871 ja 1896–1897. Vuoden 1925 rajankäynnin yhteydessä rakennettiin 36 uutta pyykkiä ja suurin osa vanhoista pyykeistä kunnostettiin ja osalle asetettiin uudet sydänkivet. Vuonna 1950 rakennettiin 54 uutta pyykkiä ja kunnostettiin 94 vanhaa pyykkiä. Raja käytiin myös vuonna 1975 ja viimeksi vuonna 2000. Tällöin vanhat rajapyykki -viisarit kasattiin oikeaan mittaansa ja muotoonsa ja sydänkivien merkinnät puhdistettiin ja maalattiin mustiksi. Rajamerkit maalattiin yläosaltaan keltaisiksi. Rajaa ja rajamerkkejä on kunnostettu myös rajankäyntien välillä tarpeen mukaan perustuen maiden välillä solmittuun rajanhoitosopimukseen.

Teksti perustuu lainauksiin lähteistä: *Maanmittaus Suomessa 1633–1983*, Maanmittaushallitus 1983, ja Pekka Tätilä: Suomen ja Norjan välinen rajankäynti, *Maankäyttö* 3/2003.

Majja-Liisa Seppälä

Polkujen kilometripylväs Syväjärvellä.

Immi Wähgö

Rajapyykki 320 vuodelta 1765, kivessä Ruotsi-Suomen kuninkaan (Aadolf Fredrik) ja Tanska-Norjan kuninkaan (Fredrik V) monogrammi (kuvassa).

Immi Wähgö

Rajapyykki 319E vuodelta 1925, Norjan puolelta.

Immi Wähgö

Rajapyykki 321A vuodelta 1950.

Struven ketjusta keväällä 2011 julkaistu
Susanna Rummun ja Aki Lakaniemen
suunnittelema postimerkki.

Irmeli Wählgren

Näkymä Stuurrahanooiville lännestä Hietakeron rinteeltä.

Irmeli Wählgren (vasen kuva), Majja-Liisa Seppälä (oikea kuva)

Norjalaisten asettama keskuspultti vuodelta 1895 vuonna 1970 rakennetun kolmiomittaustornin alla.

SALVASJÄRVEN KAUTTA KAUTOKEINO-ENONTEKIÖ-TIELLE

Kuljimme tunturiylänköä Salvasjärvelle, jossa on lappalaisten kesäasumuksia. Yövyttyämme autiotuvassa lähdimme viimeiselle noin 20 km pitkälle kävelyosuudellemme. Matka kulki suurimmaksi osaksi Norjan puolella Roavvoaivin huipun kautta. On mukavaa, että voimme nykyään Schengen-sopimuksen perusteella kulkea vapaasti valtakunnanrajoista riippumatta. Aikaisemmin tämä ei ollut mahdollista, ja reitit oli valittava maan rajojen sisäpuolelta.

Matkallamme näimme uskomattoman hienoja tunturimaisia maa- ja luonnon näköaloja Suomen, Norjan ja Ruotsin alueella. Oli miellyttävää vaeltaa hiljaisuudessa, vain luonnon äänten keskellä, kaukana autoteistä ja ihmisistä. Vaikka säät eivät suosineet, vaellus oli nautittava kokemus ja jää lähtemättömästi mieleemme. Saimme myös maastossa entistä vahvemman tuntuman maanmittauksen ja valtakunnanrajojenkin historiaan.

Irmeli Wahlgren (vasemmalla) on DI ja toimii erikoistutkijana VTT:llä, sähköposti irmeli.wahlgren@vtt.fi.

Maija-Liisa Seppälä on FM ja toimii järjestelmäpäällikkönä Arek Oy:ssä, sähköposti majja-liisa.seppala@arek.fi.

AINEISTOA

- www.maanmittauslaitos.fi
- www.karttakaaro.fi/files/Stuorrahanoaivi.pdf
- *Maanmittaus Suomessa 1633–1983*. Maanmittaushallitus, Helsinki 1983.
- Tätilä, Pekka: Suomen ja Norjan valtakunnanraja – vuoden 2000 rajankäynti. *Maanmittaus* 78: 1–2 (2003).
- Kojo, Raimo O.: *Pohjoiset erämaat – omien polkujen kulkijalle*. Jyväskylä 1997.
- Laaksonen, Jouni: *Erämaat – pohjoisen Lapin vaelluskohteet*. Helsinki 2010.

FCG/Savonlinnan suunnittelukilpailu 2011.

Monipuolinen asiantuntemus Vankka prosessinhallinta – Uudet ratkaisumallit

- kaavoitus ja maankäytön kehityskuvat
- kaupunkikehitys
- idea- ja hankesuunnitelmat
- maapolitiikka
- maankäytön suunnittelua tukevat selvitykset

FCG – Hyvän elämän tekijät • FCG Finnish Consulting Group Oy • www.fcg.fi